

ЗГРАДАТА НА РЕКТОРАТОТ ВО ШТИП, ОБЈЕКТ ШТО ГИ ПОВРЗУВА МИНАТОТО, СЕГАШНОСТА И ИДНИНАТА

доц.д-р Оливер Цацков

Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
oliver.cackov@ugd.edu.mk

Апстракт: Зградата на ректоратот од секогаш преставувала не само јадро околу кое се случувале многу значајни настани, туку, и зграда во која поминале и плејада на истакнати македонски личности. Богатата историја на оваа најпрво училиште, па касарна, болница и повторно училиште ја заокружи денешната нејзина улога на Ректорат на Универзитетот „Гоце Делчев“. Во текстот е поместена хронологијата на и најзначајните моменти од постоењето на ова здание.

Клучни зборови: историја, училиште, зграда

THE RECTORAT IN STIP, BUILDING THAT CONNECTING THE PAST, PRESENT AND THE FUTURE

Ass.prof. Phd. Oliver Cackov

Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delchev", Stip
oliver.cackov@ugd.edu.mk

Abstract: Building Rectorat always preached not only the nucleus around which many important events occurred, but also of building that passed and a number of prominent Macedonian people. The rich history of this first school, barracks, hospital and school again today rounded out its role of rector of the University "Goce Delchev". The text has been moved to the chronology of the most significant moments of festing of this building.

Key words: history, building, school

Вовед (Introduction):

Во Првата половина на 19 век Штип бил познат како трговски и занаетчиски град со богато развиена инфраструктура. Потребите за богат просветно културен живот во Штип и Штипско резултирал од стопанскиот подем на градот и матрејалната зајакнатост на штипските трговци и занаетчи. Во оваа време како силен фактор, особено се оформило и штипското Ново Село и не случајно оваа место станало центар на сите просватно образовни и духовни прилики.

Јадрото од многубројните архитектонски зданија во Ново Село го сочинуваат црквата “Успение на Св.Богородица”, и објектот на училиштето. Појавата на овој училишен објект не е случаен. Тоа е природна последица на објективните услови создадени со општествено-економскиот развиток и стопанскиот напредок на градот Штип за повисоко образование. Историјата на овој објект преставува потврда за неговата образовна и културна традиција, со настани и личности кој ќе ја обележи најсветлата страница од неговото постоење. Темелите на оваа зграда биле поставени во седумдесетите години од 19-от век, а првата учебна година во него започнала во 1982 година. Особено значење на овој објект му дава не само образовниот карактер туку и духовноста што произлегува од непосредната близина на црковниот храм. Објектот е дел од богатото минато поврзано со образованието и воспитанието во последните 130 години во овој дел на Македонија. Всушност тоа е јадрото околу кој се собирале најнапредните умови во бурните времиња од македонскиот народ во 19-от и 20 –век. Во оваа училиште учителствувале најславните имиња на македонското револуционерно движење: Гоце Делчев, Даме Груев, Петар Поп Арсов, Тодор Лазаров, Мише Развигоров, Димитар Мирасчиев и други. Во почетокот на ноември 1894 година Гоце Делчев ја започнал работата во оваа училишна зграда. Како учител и револуционер позивот го сфатил мошне одговорно посветувајќи се целосно на просветно-педагошката и образовната работа со учениците. Резултатите кои ги постигнал со нив, во педагошката работа ќе бидат не само како

дидактички вредности туку и како потврден придонес во ризниците на нашето педагошко културно богатство. Нашиот учител, Делчев останал запаметен како човек кој се борел за културен натпревар меѓу народите.

Во оваа зграда се одвивале широки активности и културно просветна работа на децата но и со отварањето на неделното училиште во која се одвивала писменоста им се овозможило описменување на возрасните се одржувале популарни предавања со револуционерна содржина со цел да се разбуди слободарскиот дух на Штипјани. Постојат индиции дека токму во оваа зграда во 1885 година е одржана првата театарска престава во градот. Каков карактер образованието во Штип ќе има понатаму најконцизно има кажано проф.д-р Александар Апостолов кој пишува „ со проширувањето на јуридикцијата на Егзархијата во Штип образованието ќе се одвива во духот на нејзината пропаганда.“¹ Самите „економски и политички промени што се случувале во времето до 1912 -1918 година не дозволувало да се развие една континуирана воспитна и образовна дејност. До 1912 година во него имало 151 ученик и 100 ученички со вкупно 7 учители“². За време на Балканските војни зградата била и болница . Во вакви услови речиси било невозможно да се развие било каква училишна активност. Бројот на училиштата бил сведен на минимум затоа што многу од нив биле ставени за потребите на војската и биле адаптирани за касарни во кои се сместувале војниците. Објектот и во Првата светска војна била користена за потребите на војската.

Помеѓу двете светски војни била основно училиште во кој се школувале ученици од прво до четврто одделение. Оваа училишна зграда во континуитет, на војна и мир постоела до 1941 година. Пред почетокот на Втората светска војна објектот бил опожарен и речиси целосно уништен. Останале само темелите и нешто од ѕидовите. Со доаѓањето на бугарската администрација во Штип и големата потреба од училишна зграда истата била доизградена и оспособена во малку поизменет вид од претходната. Уписот на учениците во Штип и Штипско бил извршен во месец септември 1941 година. Основните народни училишта „ за време на окупацијата биле распределени во четири пункта, во зависност од бројот на формираните општини во Штип и Штипско и тоа: платежен пункт во Штип за основните училишта „ Св. Архангел Михаил,, и „ Св.Кирил и Мтродиј,, во Штип со по четири учители и „ Св.Богородица“ со исто така 4 учители.³

Од поновата историја на македонскиот народ би ја издвигале работата на учителската школа од 1946 до 1949 година во штипско Ново Село. Во оваа школа учениците биле веќе зрели и свесни за каков животен пат се определиле да станат учители. Најучените и напочитуваните луѓе во средината од која потекнуваат и во која ќе работат. Во овој објект се “образиваше и оспособуваше што ги заслужи почитта и признателноста и кај своите ученици кај просветно-културните институции и кај целокупната македонска општествена јавност. Затоа нејзиниот спомнување предизвикуваше чувство на гордост што постоела таа школа. И, затоа нејзиното спомнување на Штипската „ Сорбона,, како што фигуративно ја нарекуваат нејзините ученици.⁴ *Подоцна во овој објект била сместена и Штипската гимназија* .Треба да се каже и тоа дека професорите на Гимназијата се чувствувале среќни затоа што реално имале можност да работат во истата зграда каде што работеле и македонските револуционери. Истакнувале дека тоа им дало дополнителна волја да работат со поголемо задоволство. Гимназијата со своите професори и матуранти се вгради во развојот и перспективата во Република Македонија.

Во последно време беше училишна зграда во состав на Основното Училишта „Ванчо Прке,,. Низ клупите на оваа училишта поминале многубројни учители и ученици, славни и имиња на нашата револуционерна историја, од културно-просветен и духовен живот. Изгледот на зградата се вклопува во целокупниот амбиент на нејзиното опкружување: новоселската архитектура, реката Брегалница, многубројните цркви и Исарот.

Со формирањето на Универзитетот „ Гоце Делчев“ објектот ќе добие нов и препознатлив лик. Во зградата е сместен Ректоратот на Универзитетот. Во вистинско време и на вистинско место . Со оваа идеја на Универзитетот на Штип му се враќа приматот на образовен центар, Денес Штип е Универзитетски град во кој својата иднина ја препознаваат студентите не само на Балканот туку

¹ Апостолов,А. Штипската гимназија помеѓу двете светски војни 1920-1941 со посебен осврт врз последните три генерации матуранти (ракопис).

² Пацков, О. (2013) Штип 1900-1912 година. Штип: ОРОРМ.

³ Донеv, Т. (1997) Развикоот на школството и просветата во Штип и Штипско. Штип: Друштво за наука и уметност Штип.

⁴ Николовски,А. (1999) Придонесот на учителската школа „Гоце Делчев“- Штип во просветата и образованието и културата на Република Македонија.Штип:ДПР „ 24 мај“ Скопје.

и пошироко. Оваа во суштина значи реализирање на мислата со неодминливо значење дека светот треба да биде поле за културен натпревар помеѓу народите. Со Ректоратот побогати сме за едно монументално здание кое го поврзува минатото со сегашноста и иднината на нашето живеење.

ЛИТЕРАТУРА

1. Нетков, В. (1998). Штипско Ново Село и неговата архитектура: Зборник VIII ЗЗСК и Народен Музеј Штип.
2. Донеv, Т. (1997). Развитокот на школството и просветата во Штип и Штипско. Штип: Друштво за наука и уметност Штип
3. Николовски,А. (1999). Придонесот на учителската школа „Гоце Делчев“- Штип во просветата и образованието и културата на Република Македонија.Штип:ДПР,, 24 мај“ Скопје.
4. Апостолов,А. Штипската гимназија помеѓу двете светски војни 1920-1941 со посебен осврт врз последните три генерации матуранти (ракопис).
5. Цацков, О. (2013). Штип 1900-1912 година. Штип: ОРОРМ